

ному впливі (заохоченні, покаранні).

Важливими вважаються і такі вміння, як педагогічне уявлення (передбачення розвитку тих чи інших подій), можливість розподілу уваги одночасно між кількома видами діяльності.

Викладач повинен володіти такими людськими якостями, як справедливість, цілеспрямованість, наполегливість, працьовитість. Особливе значення має витримка, вміння володіти собою, своїм настроєм.

Найнеобхіднішою рисою педагога є повага до учнів, додержання правил етики у спілкуванні з ними, принципу презумпції природних розумових здібностей студентів. Важливо у спілкуванні зі студентами бути природним, здатним пожартувати, в першу чергу, над собою. Поєднання таких елементів, як компетентність у науці, повага до студентів, природність поведінки означає бути гідним викладачем вищого навчального закладу.

В. В. Панченко, *канд. юрид. наук*
асистент кафедри земельного
та аграрного права

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЯК ВІДКРИТА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА

Освіта в нашій державі є основою інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. Згідно із Законом України “Про освіту” від 23 травня 1991 року метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей; формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелекту-

ального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення його освітнього рівня, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями.

Політичні, демократичні перетворення, гуманізація суспільних відносин, що змінює буття людини, вимагають наукового пошуку нових, більш ефективних механізмів впливу, які б сприяли відповідним змінам людських стосунків, розвиваючи уміння жити й орієнтуватися у середовищі, яке постійно змінюється. Отже, освіта на сьогоднішній день відіграє надзвичайно важливу роль у процесі формування людини як особистості і в майбутньому – фахівця.

Здійсненню гарантованого конституційного права на освіту, що передбачено Конституцією України від 28 червня 1996 року, сприяють заклади освіти України, серед них і вищі навчальні заклади, які є складними і надзвичайно важливими соціальними утвореннями.

Відповідно до Закону України “Про вищу освіту” від 17 січня 2002 року вища освіта являє собою рівень освіти, який здобувається особою у вищому навчальному закладі в результаті послідовного, системного та цілеспрямованого процесу засвоєння змісту навчання, який ґрунтується на повній загальній середній освіті й завершується здобуттям певної кваліфікації за підсумками державної атестації. Змістом вищої освіти є зумовлена цілями та потребами суспільства система знань, умінь і навичок, професійних, світоглядних і громадянських якостей, що має бути сформована в процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку суспільства, науки, техніки, технологій, культури та мистецтва.

Отже, вищий навчальний заклад – це освітня організація, що взаємодіє із зовнішнім середовищем і перебуває в стані обміну інформацією та ресурсами з ним. Ззовні надходять людські, матеріальні, енергетичні, інформаційні ресурси, цінності, очікування суспільства й громади, а в зовнішнє середовище експортуються продукт функціонування закладу – випускники, нові знання, інформація, змінена система цінностей, ідеї, винаходи.

Розгляд вищого навчального закладу як відкритої соціально-педагогічної системи є дещо відносним. Варто звернути увагу на думку Даніела Каца і Роберта Кана про те, що якоюсь мірою теорія відкритих систем не є теорією взагалі. У ній не розглянуто причинно-наслідкові зв'язки, немає конкретних гіпотез та їх перевірки, що є основою будь-якої теорії. Теорія відкритих систем є радше структурою, метатеорією, моделлю у найширшому значенні цього надто експлуатованого слова.

Відкрита система – це самопідтримувана система, що регулює власне існування через вхід і вихід у довкілля, за тлумаченням Кеннета Боулдінга.

Системи, в яких здійснюються педагогічні процеси, визначаються як педагогічні системи, що володіють певними елементами або об'єктами і їх взаємозв'язками чи структурами і функціями. Як система може виступити вищий навчальний заклад, у складі якого визначаються адміністративна, господарська та інші підсистеми. Але провідним елементом серед них є педагогічна підсистема, вона ж одночасно і система, під якою розуміється певна сукупність взаємопов'язаних засобів, методів, процесів, необхідних для створення організованого цілеспрямованого і навмисного педагогічного впливу на формування особи із заданими якостями.

У межах системного підходу освітня установа розглядається як складна соціально-педагогічна система, тобто як сукупність взаємозв'язаних між собою елементів та процесів з безліччю як офіційних, так і неофіційних соціальних систем і відносин на студентському, викладацькому та адміністративному рівнях. Так, цілісний педагогічний (освітній) процес є системою. Процес навчання, будучи підсистемою цілісного освітнього процесу, також розглядається як освітня система. Навчальне заняття – підсистема процесу навчання і, у свою чергу, складна освітня система. Кожна окремо взята педагогічна система (зокрема, вищий навчальний заклад як освітня система) є складною тому, що сама у своєму складі має підсистеми, але, власне, і ця система входить як підсистема в систему освіти.

Вищий навчальний заклад як мегасистема утворений з множини компонентів, які характеризуються специфічною організаційною структурою, освітньо-інформаційним середовищем, інформаційно-комунікативними зв'язками. Будь-який заклад комунікативно і функціонально взаємопов'язаний із зовнішнім середовищем, тобто навколишнім світом – це соціально-політичні, педагогічні, економічні, організаційні умови функціонування закладів, замовники освіти, чинне законодавство в галузі освіти, заклади-конкуренти, техніка і технології, система суспільних цінностей тощо.

Удосконалення та підвищення рівня якості освіти – основні напрямки діяльності держави, мета якої – створення умов для розвитку особистості і самореалізації кожного, оновлення змісту освіти та організація навчально-виховного процесу відповідно до ринкових засад економіки, науково-технічних досягнень, демократичних цінностей. Саме навчальні заклади, як відкриті соціально-педагогічні системи, повинні своєчасно реагувати на вимоги прогресу, сприймати сучасні цивілізаційні процеси, узгоджувати власні напрями діяльності з об'єктивними умовами та потребами суспільства. А це, у свою чергу, сприятиме забезпеченню пріоритетності розвитку освіти, оскільки освіта є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства, що відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства.

А. В. Писарєв, канд. військ. наук,
доцент кафедри ОБЖД

ПЕДАГОГІЧНА МОРАЛЬ І ЇЇ ПРОЯВИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Педагогічна мораль – це система моральних вимог до педагога щодо його ставлення до самого себе, своєї професії,